

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

ДИПЛОМНА РОБОТА

ОС «Бакалавр»

на тему: **Психологічні аспекти адаптації студентів до колективу
закладу вищої освіти**

Виконав: студент 5 курсу,
групи ПП-5з, напрямку підготовки
6.030103 «Практична психологія»
Товт М.Ю.

Керівник:
к.психол.н., доц. Березовська Л.І.
Рецензент:
к.психол.н., доц. Андрушко Я.С.

Мукачєво-2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
1.1. Психологічні підходи до адаптації.....	5
1.2. Чинники адаптації студентів до закладу вищої освіти	13
1.3. Поняття колективу закладу вищої освіти	20
РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
2.1. Організація та методи дослідження.....	30
2.2 Аналіз результатів дослідження.....	36
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Студентство в Україні складає вагомую частку суспільства, яка зайнята специфічною працею – навчанням. За останні роки відбулося значне зростання кількості молодих людей, які здобули або здобувають вищу освіту, що позитивно впливає не тільки на економічний розвиток нашої країни, але й на її становлення як демократичної європейської держави.

Зі вступом до закладу вищої освіти юнаки і дівчата потрапляють у нові, незвичні для них умови, що неминує спричиняє ламання динамічного стереотипу і пов'язаних з ним емоційних переживань. Нерідко соціально-психологічна дезадаптація породжує втрату сформованих позитивних установок і відносин студента-першокурсника. Важким наслідком дезадаптації є стан напруженості і фрустрації, зниження активності студентів у навчанні, втрата інтересу до громадської роботи, погіршення поведінки, невдачі на першій сесії, а в ряді випадків – втрата віри у свої можливості, розчарування у життєвих планах. Усе це призводить до психічного перевантаження, яке власне і знижує адаптативні можливості і, як наслідок, сприяє порушенню психічного здоров'я особистості.

Вирішення питання адаптації студентів до навчання у закладі вищої освіти хвилює цілу низку вітчизняних науковців. Питаннями загальної адаптації як до навчального процесу, як до нового колективу, соціально-психологічних чинників, створення сприятливих умов, питаннями дезадаптації, дезадаптаційних чинників цікавилися Т.Алексєєва, О.Венгер, В.Гамов, Л.Гармаш, О.Гречишкіна, Н.Дятленко, В.Каземіренко, Н.Коцур, Л.Клочек, Л.Косарева, Г.Левківська, Н.Любченко, Є.Резнікова, О.Солодухова, Ф.Хайруллін, А.Фурман та ін.

Отже, недостатня розробленість, значущість цієї проблеми для сучасної науки та практики обумовили вибір теми дослідження «Психологічні аспекти адаптації студентів до колективу закладу вищої освіти».

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити психологічні особливості адаптації студентів до колективу закладу вищої освіти.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до поняття адаптації студентів до закладу вищої освіти.
2. Емпірично дослідити психологічні особливості адаптації студентів до колективу закладу вищої освіти.

Об'єкт дослідження: адаптація особистості.

Предмет дослідження: адаптація студентів до колективу закладу вищої освіти.

Методи дослідження: Теоретичні методи: аналіз, узагальнення, інтерпретація емпіричних й експериментальних даних. Емпіричні методи: анкета «Задоволеність умовами навчання у ЗВО»; методика дослідження адаптованості студентів у ВУЗі (Т.Д. Дубовицька, А.В. Крилова); методика «Вивчення мотивації навчання у виші» (Т.І. Ільїна); методика дослідження оцінки рівня реактивної та особистісної тривожності Ч.Д.Спілбергера та Ю.Л.Ханіна; методика вивчення рівня суб'єктивного контролю Дж. Роттера (адаптація Е.Ф.Бажина, С.А.Голинкіної, А. М.Еткінда). Методи математичної статистики: порівняння незалежних вибірок U-критерій Манна-Уїтні, кореляційний аналіз r-Пірсона.

База дослідження. Дослідження здійснено на базі Мукачівського державного університету. Вибірка досліджуваних складала студентів 1-их курсів. Її загальна чисельність склала 42 осіб.

Практичне значення: отриманий емпіричний аналіз може стати основою створення практичних рекомендацій студентам та викладачам закладу вищої освіти щодо адаптації студентів першого курсу.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі проаналізовано теоретичні підходи до поняття адаптації студентів та емпірично досліджено психологічні особливості адаптації студентів до колективу закладу вищої освіти.

Теоретично визначено, що адаптацію в широкому сенсі трактують як: процес пристосування індивідуальних і особистісних якостей до життя і діяльності людини в умовах існування, що змінилися (А. В. Сіомичев); процес активної взаємодії особистості і середовища (Т. І. Рогнинська); процес взаємодії особистості з оточуючим середовищем, який призводить, в залежності від ступеня активності особистості, до перетворення середовища відповідно до потреб, цінностей і ідеалів особистості або до переваги залежності особистості від середовища (А. Л. Мацкевич); зміни, що супроводжують на рівні психічної регуляції процес активного пристосування індивіда до нових умов життєдіяльності (В. Г. Бушурова); процес, що є цілісною реакцією особистості на складні зміни життя і діяльності (А. Л. Робалде).

Чинники, що впливають на успішність адаптації, можна розподілити на дві групи: суб'єктні (внутрішні) й опосередковані (зовнішні). До суб'єктних факторів відносяться: вік, стать, фізіологічні і психологічні; характеристики людини; фахові знання, навички і уміння, наявність індивідуально-психологічних властивостей (професійно важливі якості, вираженість мотиваційної сфери щодо оволодіння конкретною професією, комунікативної сфери як здатність до професійного спілкування), рівень вироблення у процесі навчання індивідуального стилю професійної діяльності; до опосередкованих - умови праці, режим, характер, особливості діяльності, професійне, соціальне оточення, включення в дане професійне співтовариство, освоєння соціокультурних цінностей організації, професійного інформативного простору і досягнення фахівцем певного рівня професіоналізму.

Серед причин, які заважають адаптуватись до навчальної діяльності, першокурсники називають недостатній інтерес до обраної спеціалізації, конфліктні ситуації та стресові стани, власну неорганізованість та невміння розподіляти час, втому від навчальної діяльності. Але справжні причини труднощів для студентів залишаються неусвідомленими. Більшість першокурсників невпевнені у собі, у своїх можливостях та здібностях.

Емпірично досліджено, що в цілому тільки 21,4% студентів-першокурсників є адаптованими до навчальної групи та 19,0% з них проявляють високий рівень адаптованості до навчальної діяльності. 16,7% студентів-першокурсників не адаптовані до навчальної групи та 40,5% з них мають низький рівень адаптованості до навчальної діяльності. Порівняння індивідуальних даних адаптованості показало, що ті студенти, що мають низький рівень адаптованості до навчальної діяльності проявляють і низький та середній (але наближений до низького рівня значень) рівні адаптованості до навчальної групи.

За методикою «Вивчення мотивації навчання у ЗВО» (Т.І. Ільїна) визначено у 33,3% студентів першого курсу спрямовані у своїй мотивації на отримання знань, 19,0% у своїх навчальних мотивах спрямовані на оволодіння професією, 47,6% осіб спрямована на отримання диплому. Найбільше на оволодіння знаннями спрямована та група студентів, що має низький рівень адаптованості до групи.

За методикою дослідження оцінки рівня реактивної та особистісної тривожності Ч.Д.Спілбергера та Ю.Л.Ханіна визначено, що прояв тривожності залежить від адаптованості студентів-першокурсників до навчальної групи. У студентів високого рівня прояву адаптованості до навчальної групи особистісна тривожність середнього рівня, реактивна тривожність також середнього рівня. Із середнім рівнем прояву адаптованості тривожність більш інтенсивніше проявляється: особистісна тривожність є середнього рівня, але майже на межі високого рівня; реактивна тривожність знаходиться в межах високого рівня. У першокурсників з низьким рівнем

прояву адаптованості проявляється середній рівень особистісної тривожності та високий – реактивної.

За методикою дослідження суб'єктивного контролю (автор Дж. Роттер (адаптація Е.Ф.Бажина, С.А.Голинкіної, А. М.Еткінда)) визначено, що середні значення у студентів-першокурсників з різними рівнями прояву адаптованості до навчальної групи за шкалами інтернальності є майже рівними. Однак, в області досягнень у студентів з високим рівнем прояву адаптованості є вищими, ніж у студентів з середніми та низьким показниками адаптованості, тобто вони беруть на себе відповідальність за свої успіхи і досягнення.

За кореляційним аналізом визначено, що шкали адаптації мають зворотні взаємозв'язки з реактивною тривожністю, з мотивом «набуття знань» та особистісною тривожністю. В свою чергу реактивна тривожність зворотно корелює із загальною інтернальністю; зі шкалою «особистісна тривожність» корелюють такі шкали: загальна інтернальність та інтернальність в здоров'ї та хворобі.

Отже, адаптація студентів до закладу вищої освіти залежить від реактивної та особистісної тривожності, загальної інтернальності та інтернальності в здоров'ї та хворобі.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>